

Datum
2 februari 2006

Ons kenmerk
2517221/01

Onderdeel

Inlichtingen
Ton Wouters
T (070) 320 44 00
F (070) 320 07 33

Uw kenmerk

Blad
1 van 1

Aantal bijlagen
1Bijg

Postadres
Postbus 20010
2500 EA Den Haag

Voorzitter en leden CVIN

Onderwerp
Gasconflict tussen Rusland en Oekraïne

Bijgaand doe ik u, in relatie tot het in de aanwijzing 2006 opgenomen onderwerp 'energievoorzieningszekerheid', ter kennisgeving een korte achtergrondnotitie toekomen waarin wordt ingegaan op het recente gasconflict tussen Rusland en Oekraïne en de gevolgen hiervan voor de gasvoorziening in grote delen van Europa.

HET HOOFD VAN DE ALGEMENE INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENST,

S.J. van Hulst

Algemene Inlichtingen-
en Veiligheidsdienst

Datum
2 februari 2006

Ons kenmerk
2517223/01

Blad
1 van 3

Aantal bijlagen

Aan : Voorzitter en leden CVIN

Van : Hoofd Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst

Betreft : Gasconflict tussen Rusland en Oekraïne

In verband met het nieuwe onderwerp "energievoorzieningszekerheid" in de Aanwijzing volgt hieronder een korte notitie over het recente gasconflict tussen Rusland en Oekraïne en de gevolgen voor de gasvoorziening in een groot deel van Europa.

Het gasconflict tussen Rusland en Oekraïne begin januari 2006 heeft slechts drie dagen geduurd, maar dat was voldoende om zowel op het politieke toneel als op de internationale energiemarkt grote onrust te veroorzaken. Europa is erop gewezen dat Rusland er niet voor terugdeinst om de toevoer van energie in te zetten voor politieke doeleinden en dat Oekraïne niet schuwt om voor Midden- en West-Europa bestemd gas voor eigen gebruik af te tappen en zo zijn probleem met Rusland door te geven.

Opmerkelijk is wel dat beide landen zich haastten om hun positie, gespekt met verwijten aan de tegenpartij, op hoog niveau ter kennis te brengen van het Oostenrijkse EU-Voorzitterschap en zich gevoelig toonden voor de aandring van EU-zijde om hun geschil snel op te lossen. Eind 2005 had Oekraïne geweigerd akkoord te gaan met een prijsstijging van \$50 naar \$230 per 1000m³ gas, waarop Gazprom tijdens de jaarwisseling het voor Oekraïne bestemde deel van de gasleveranties inhield. Oekraïne onttrok echter het deel waarop het recht meende te hebben, aan de voor West-Europa bestemde hoeveelheid ("diefstal" volgens Moskou). Na drie dagen van gastekorten in steeds meer Europese landen (m.n. Hongarije, Oostenrijk, Italië en de Balkan) en aanzwellende protesten daar vandaan kwam in de nacht van 3 op 4 januari een haastig compromis tot stand: levering van gas via RosUkrEnergO aan Oekraïne voor \$95, bestaande uit een mix van goedkoop Centraal-Aziatisch en duur (\$230) Gazprom-gas, en doorvoer van Gazprom-gas door Oekraïne naar West-Europa voor \$1,60 per 1000m³ per 100km, alles te betalen in contanten. Dit compromis liet veel vragen open en zal naar verwachting ook voor nieuwe geschillen zorgen, maar was wel bereikt direct voor de vergadering van EU-gasexperts op 4 januari. Dit lijkt erop te duiden dat de kwetsbaarheid niet alleen aan EU-zijde als afnemer werd ervaren, maar dat ook Gazprom/Rusland vreesde voor zijn reputatie van betrouwbaar leverancier bij zijn best betalende afnemers, als het conflict en de daardoor in het Westen groeiende tekorten nog langer zouden aanhouden.

Hoezeer de Russische zijde ook heeft geprobeerd het geschil als economisch af te doen, de overheersende mening in Europa – gevoed door Oekraïne – was dat

Algemene Inlichtingen-
en Veiligheidsdienst

Datum
2 februari 2006

Ons kenmerk
2517223/01

Blad
2 van 3

Rusland via Gazprom Oekraïne heeft willen straffen voor president Joesjtsjenko's onafhankelijke politieke koers. Ook werd een verband met de voor eind maart 2006 voorziene parlamentsverkiezingen in Oekraïne vermoed. De in 2004 met Joesjtsjenko's meer Moskou-getrouwe voorganger afgesproken prijs van \$50 was laag en ongetwijfeld politiek gemotiveerd. De nu door Gazprom geëiste prijs van \$230 was daarentegen economisch onverklaarbaar veel hoger dan enige andere voormalige Sovjet-republiek betaalt (doorgaans \$100-125). Gazprom had geen consideratie met Oekraïne onder Joesjtsjenko, omdat het niet had ingestemd met Gazprom-deelname aan een consortium voor beheer van het leidingnet naar West-Europa. Belarus, dat zich niet bezondigt aan een pro-westerse koers en onlangs heeft ingestemd met Gazprom-contrôle over de Jamal-pijpleiding naar West-Europa, betaalt met \$47 nog steeds een Russische binnenlandse prijs. Het streven naar een greep op de netwerken is een constante in het beleid van Gazprom en speelde ook in recente onderhandelingen met Georgië voorafgaand aan de vooralsnog raadselachtige aanslagen op de gasleiding en een hoogspanningsleiding naar Georgië op 22 januari 2006. Georgische leiders beschuldigden Moskou er dan ook onmiddellijk van die aanslagen zelf geënsceerd te hebben om Georgië onder druk te zetten.

De greep van het Kremlin op Gazprom wordt onder meer verzekerd door jonge mannen die hun hele loopbaan in het kielzog van Poetin in Sint-Petersburg en vervolgens Moskou hebben opgebouwd: Dmitri Medvedev en Alexej Miller. De 40-jarige Medwedew is voorzitter van de Directieraad van Gazprom en afkomstig uit de Presidentiële Administratie. Hij is op 14 november door Poetin tot Eerste Vice-premier benoemd en daarmee als kanshebber voor diens opvolging in 2008 gepositioneerd. De 44-jarige Alexei Miller is Voorzitter van het Dagelijks Bestuur (CEO van Gazprom) en tevens Vice-voorzitter van de Directieraad.

Landen als Oekraïne, maar ook de Russische binnenlandse markt, zijn voor Gazprom bepaald geen melkkoe. Het is gezien de vele slecht en weinig betalende klanten begrijpelijk dat Gazprom grote waarde hecht aan zijn imago van betrouwbare leverancier in West-Europa, dat wel goed en veel betaalt. Miller's bezoek aan Berlijn aan de vooravond van Bondskanselier Merkel's bezoek aan Moskou diende om nogmaals te bevestigen dat Gazprom zijn verplichtingen jegens Duitsland wil nakomen. Ook toen medio januari Rusland met hevige kou kampte en de sterk gestegen binnenlandse vraag naar gas extra leveranties aan het buitenland verhinderde, benadrukte Gazprom dat het aan al zijn contractuele verplichtingen voldeed. Dit kan wel veranderen; de gasproductie van Rusland stagneert en investeringen in de energiesector blijven achter. In toenemende mate heeft Gazprom de gastoevoer uit de Centraal-Aziatische republieken (die voor hun export geheel van het Russische netwerk afhankelijk zijn) nodig om aan zijn leveringsverplichtingen te voldoen. Het is tegen deze achtergrond van achtergebleven investeringen begrijpelijk dat Gazprom een eind wil maken aan subsidiëring van (verkwistende) klanten als Oekraïne en dat belang valt samen met die van het Kremlin, waar die klanten zich niet politiek plooibaar opstellen.

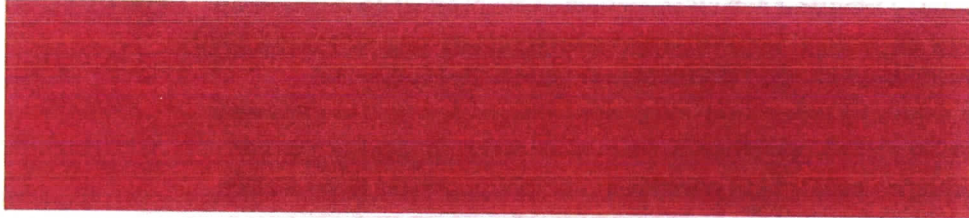
Algemene Inlichtingen-
en Veiligheidsdienst

Datum
2 februari 2006

Ons kenmerk
2517223/01

Blad
3 van 3

**Algemene Inlichtingen-
en Veiligheidsdienst**

